

УДК 35.072: 061: 2: 304 (477)

DOI 10.25128/2225-3165.20.01.15

Taras Parylo

Postgraduate student,
Department of Regional Management, Local Self-Government and City
Administration,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine (Ukraine)
taras_nru@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7642-8853>

Тарас Парило

Аспірант,
Кафедра регіонального управління, місцевого
самоврядування та управління містом,
Національна академія державного управління при Президентові України
(Україна)

ДЕРЖАВНА МОВА – ОСНОВНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню державної мови як основного механізму розвитку гуманітарної сфери України. Зазначено, що однією з найважливіших проблем сьогодення є розвиток гуманітарної сфери, а також чітко визначено її основний механізм – державна мова.

Проаналізовано дискусійні положення щодо сприйняття українським суспільством Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. Висловлено аргументи на користь позиції, що мову творить народ у його щонайвищій духовній іпостасі.

Стаття не претендує на емпіричну чи фактологічну вичерпність. Її основна мета – переконати: державній українській мові – особлива роль – основного механізму розвитку гуманітарної сфери. Виявлено несистемність державної гуманітарної політики і висвітлено наслідки викривленого підходу до тлумачення послідовності у переліку суспільних сфер. Автор статті робить спроби, наводячи приклади, розкрити об'єднавчу роль мови як основного механізму розвитку гуманітарної сфери.

З точки зору суб'єктно – об'єктного зв'язку, що виникає, змінюється чи припиняється на підставі обставин і характеризується наявністю специфічного змісту. Не виняток у цьому контексті державна мова і гуманітарна сфера. Наголошено на одній із головних проблем, яка нині постала перед українським суспільством: необхідності оновлення справжнього статусу державної мови, щоб кожен громадянин України відчував повагу до державної мови. З'ясовано важливість ролі еліти у житті суспільства. Запропоновано високий рівень вимог до політичної еліти держави, до її морально – етичних та інших особистих якостей. Сьогодні Україна у стані війни. Проте такий стан не повинен гальмувати розвитку гуманітарної сфери і її основного механізму – державної мови. Формування й оновлення механізмів гуманітарної сфери має стати головним аспектом розбудови України і виходу переможцем зі стану війни.

Визначено: на основі аналізу прикладів із суспільного життя державну політику в гуманітарній сфері необхідно докорінно переглянути. Звернено увагу на меценатську діяльність. Наведено приклади – думки сучасних науковців й українських вчених з минулого століття, які стверджують: колосальна внутрішня сила життєспромоги нашої державної мови як основного механізму розвитку гуманітарної сфери України. Культурно – мовний чинник і сьогодні залишається принциповим питанням у розвитку гуманітарної сфери. Ідея реального закріплення за українською державною мовою статусу розвитку не лише гуманітарної сфери, а всіх суспільних сфер повинна стати полем об'єднання зусиль публічної влади, громадських організацій, партій, співпраці інститутів громадянського суспільства із владними структурами. Вперше в історії державного управління запропоновано: державну мову визнати основним механізмом розвитку гуманітарної сфери України; змінити порядок найважливіших суспільних сфер (адже слово матеріалізується).

Ключові слова: державна мова; гуманітарна сфера; світобудова; еліта; меценатство.

STATE LANGUAGE - THE MAIN MECHANISM OF DEVELOPMENT OF THE HUMANITARIAN SPHERE OF UKRAINE

Summary. The article is dedicated to the coverage of the state language as the main humanitarian sphere development mechanism of Ukraine. It was noted that of the humanitarian sphere development is among most important issues nowadays and also was defined its main mechanism – the state language.

Discussion provisions on Ukrainian society's perception of the European Charter for Regional or Minority Languages were analyzed. Arguments were expressed in favor of the position that language is created by the people in its highest spiritual guise.

The article does not claim to be empirical or factual. Its main purpose is to convince that the state Ukrainian language has a specific role of the humanitarian sphere main development mechanism. The state humanitarian policy nature was exposed as unsystematic and the consequences from the distorted approach to the interpretation of the public spheres list sequence were highlighted. Using provided examples the author of the article attempts to reveal the unifying role of language as the main humanitarian sphere development mechanism.

From the subject – object connection perspective that arises, changes or terminates basing on the circumstances and is established by presence of specific content. The state language and humanitarian sphere are no exception in this context, as well. Necessity for the real official language status renewal that allows every Ukrainian citizen to feel respect for the state language is emphasized as one of the main issues Ukrainian society faces today. Importance of the elites' role in society life was clarified. A high level of requirements to the political elite representatives of the state and to their moral, ethical and other personal qualities was offered. Today Ukraine is at war.

However, such a state should not hinder the humanitarian sphere development and the state language as its main mechanism. The humanitarian sphere mechanisms formation and updating should become the main development aspect for Ukraine and the way out of the state of war.

Basing on the public life example analysis it was defined that the state policy in the humanitarian sphere needs a radical overhaul. Attention was paid to patronage. Also as examples were provided opinions of modern scientists and Ukrainian scientists from the last century, who claim the colossal inner strength of the viability of our state language to be the main mechanism for the development of the humanitarian sphere of Ukraine. The cultural and linguistic factors still remain fundamental issues for the humanitarian sphere development. The idea of real consolidation in the Ukrainian state language development status not only for the humanitarian sphere, but for all public spheres should become a field of joint efforts of public authorities, public organizations, parties, cooperation of civil society institutions with government agencies. For the first time in the public administration history it was proposed to acknowledge the state language as main development mechanism for the humanitarian sphere of Ukraine; change the order of the most important social spheres (because the word materializes).

Keywords: state language; humanitarian sphere; universe; elite; patronage.

Постановка проблеми. Вкотре нам, українцям, автохтонній нації доводиться переконувати частинку суспільства, що державна роль української мови жодним чином не спрямована на обмеження розвитку мов національних меншин.

Відомо, що вільне опанування всіма громадянами України мови свого громадянства, як підтверджує багатомісячний досвід держав світу, запорука міжетнічної злагоди, єдності та стабільності суспільства.

Найважливішим чинником, що зараз може суттєво впливати на повноцінне функціонування української мови є зацікавленість держави у вирішенні мовної проблеми. Реалізація державної мовної політики залежить від доброї волі представників державної влади, Президента України як гаранта конституційного порядку, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України. Раз і назавжди закріпити за українською мовою статус державної і це повинно стати полем об'єднання зусиль партій і громадських організацій, співпраці інститутів громадянського суспільства з владними структурами. У сучасній воєнній ситуації державна мовна політика має стати послідовною і виваженою, поєднувати рішучість і цілеспрямованість.

На жаль, перед нашою державою і сьогодні постало завдання: будувати гуманітарну політику на основоположних спільних цінностях, притаманних усьому українському суспільству, чи на групових інтересах. Перевага першого підходу, що ґрунтується на фундаментальних цінностях ідентичності й безпеки, очевидна з точки зору інтересів українського суспільства. Такий підхід налаштує на єднання країни, оскільки відповідає сутності самої людини, її гідності незалежно від регіональних, етнічних та мовних відмінностей.

За роки незалежності України проблема мови стала предметом спекуляцій різних політичних сил під час виборчих кампаній, усупереч Конституції України залунали гасла окремих груп (навіть у середовищі “народних” депутатів) щодо перегляду Закону про мову.

Особливо загострилося мовне питання в Україні, коли наша держава у травні 2003 року ратифікувала Європейську хартію регіональних мов або мов меншин (далі – Хартія), яка стосується одного з найскладніших питань мовної політики у будь – якій країні (Хартія мов, 1992).

В українському суспільстві й політичних групах існують різні погляди на Хартію. Викликає суперечності той український варіант, у якому до регіональних мов і мов, які потребують захисту поряд з іншими віднесли і російську. Демократичні сили України стоять на тому що Хартія покликана захищати мови національних меншин, яким загрожує вимирання під тиском потужних мов.

У статті Трофімової Н. “Хартія розколу. Мовне питання: європейський стандарт на українському ґрунті” процитовано П. Мовчана, який стверджує, що мовами, які потребують захисту в Україні є кримсько – татарська й гагаузька, а проросійські сили використовують Хартію для того, щоб забезпечити права російській мові, яка захищена, адже має своє мовне середовище – Росію (Трофімова 2002:4).

У світі є приклади багатомовних націй. Проте, як зазначає відомий вчений А.Погрібний, ті країни, де функціонує декілька державних чи офіційних мов, – то, власне, винятки з типового для світу порядку мовного облаштування, згідно з яким діє такий принцип: одна держава – одна нація (політична) – одна державна мова (Погрібний, 2004: 41). На думку А.Погрібного, країни, що становлять винятки із цих правил мають певні підстави, яких не має Україна. Вчений наголошує: “Відтак ми, українці, не можемо долучатися до цих винятків тому, що ані не прибували звідкілясь в Україну, як от французи та англійці до Канади, де є дві державні мови, а, навпаки, автохтонно з правіків тут живемо й так само з правіків тримаємо естафету свого рідного українського слова; ані історично не розділяли ми територію своєї держави (хіба що силою нас брали) з якимось іншим народом чи народами (як-то з незапам’ятних часів розділена територія нинішньої федеративної Швейцарії) поміж німцями, французами, італійцями та ретороманцями, які, кожен живучи у своїй частині Швейцарії, цивілізовано та мирно домовилися, що кожна з їхніх мов – державна; ані не живемо ми, українці, у такому складному етноутворенні (десятки народів із десятками мільйонів людей, які говорять різними мовами), яким є Індія, унаслідок чого поряд із державною хінді зберігається як державна й мова колишнього англійського колонізатора” (Погрібний, 2004: 128).

На нашу думку, однією з причин анексії Криму, війни на Сході України стала занедбана робота у гуманітарній сфері цих регіонів, а саме: прорахунки в етнонаціональній політиці.

З огляду на складність мовного питання пропонуємо послідовно і наполегливо впроваджувати питання мови у наукові дослідження щодо розвитку не лише гуманітарної сфери, а всіх сфер життя.

Аналіз дослідження. Питання визначення основ державного управління гуманітарною сферою та обґрунтування теоретичних засад гуманітарної політики висвітлено у наукових працях М. Баюка, В. Дзоза, С. Здіорука, С. Кіндзерського, В. Куйбіди, С. Москаленка, В. Нікітенка, П.Петровського, І.Розпутенка, С.Ситника, В. Скуратівського, О. Степаненка, В. Трощинського, С. Чукута, Л. Чупрія та інших.

Урахування основних наукових напрацювань світового і вітчизняного досвіду та концептуальні засади гуманітарної політики України в нових зовнішніх і внутрішніх умовах, практичні аспекти її реалізації потребують подальших наукових розробок та осмислення розвитку і завдань гуманітарної сфери.

Особливу цінність у дослідженні сучасних проблем розвитку державної мови та гуманітарної сфери мають роботи вчених: В.Куйбіди “Гуманітарна катастрофа в Україні в контексті ідей “рускава міра” (Куйбіда, 2016), С. Кіндзерського

“Державне управління в гуманітарній сфері регіону України: стан та тенденції розвитку (Кіндзерський, 2006), І. Розпутенка та С. Москаленко “Пріоритетні напрямки розвитку гуманітарної сфери в Україні в контексті політичного процесу (Розпутенко, Москаленко, 2017).

Метою статті є узагальнення результатів досліджень науковців, присвячених проблематиці гуманітарної сфери та обґрунтування нових поглядів на розвиток гуманітарної сфери України, а саме: утвердження державної мови основним механізмом у розвитку гуманітарної сфери України.

Виклад основного матеріалу. Наукові дослідження та аналіз практики державотворення в Україні переконливо свідчать, що немає такої сфери державної політики, в якій у разі її успішного здійснення можна було б обійтись без врахування напрацювань гуманітарної сфери та основного механізму її розвитку – державної мови.

Досліджуючи смислові категорії гуманітарної сфери, О. Сухарьов відзначає, що появилися вони у 1992 році. Саме тоді у доповіді Генерального секретаря ООН Бутроса Галі “Нові підходи для підтримки миру” поняття “гуманітарність” було наповнене новим змістом і набуло політичного звучання. Саме з цього моменту в науково-теоретичну, політичну і практичну лексику увійшли такі терміни, як “гуманітарна катастрофа”, “гуманітарні операції сил ООН”, “спонукання до миру” в ім’я загальнолюдських цінностей (Сухарьов, 2000: 277).

У Новому словнику іншомовних слів роз’яснено: “гуманітарний” (від лат. *humanitas* – людська природа, освіченість) – 1) той, що стосується людського суспільства, людини; ... 3) перейнятий духом гуманізму, гуманний (Словник, 2008: 173).

Політологічний словник “гуманізм” трактує так: гуманізм (від лат. – *humanus* – людський, людяний) – форма життєвої практики, система мислення людей, світоглядний принцип, які ґрунтуються на переконанні, що людина є найвищою суспільною цінністю. Ідея гуманізму – одна із центральних у людській культурі та історії цивілізації, змістовим стрижнем якої визначено гуманність, що розуміється як людяність, людинолюбство, повага до людської гідності.

Гуманізм бере початок ще з II ст. до н. е. Цицерон визначив гуманізм як основну ідею “звільнення” і “збагачення” людини (Політологічний словник, 2005:160). Протягом історичної еволюції поняття “гуманітарний”, “гуманізм” набирають нових відтінків значень, різних форм, а кредо гуманітарної сфери, гуманізму залишається незмінним – найвища людська духовність і невід’ємне право людини на життя і свободу.

Святе Євангеліє від апостола Івана починається рядками: “Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово...” (Біблія, 1988: 1308). Слово є першопочатком Дії, Чину, Творення...

Усі наші сьгоднішні негаразди, біди ми схильні пояснювати чим завгодно, лише не тим, що несемо заслужену кару за нехтування Божої волі й за порушення встановленого Творцем світопорядку, за те, що руйнуємо цілісну, досконалу й гармонійну систему духовно-матеріального простору, витвореного Богом довкруг нас... До Різдва Христового людство говорило дванадцятьма тисячами мов, на початку нового часу – десятьма, до XV століття – дев’ятьма, а нині близько шістьма тисячами. (Федоренко, 2009: 3). Як же збіднів світ!

Отже, мова – найсильніший інтегратор народу, це вона об’єднує нас, таких різних зовнішньо і внутрішньо, представників різних соціальних груп, політичних партій, релігій і конфесій, спілок за інтересами у велику спільноту – Народ, Націю... Саме мова зробила українцями татарина А. Кримського, німців Уляну Кравченко, Ю. Клена, В. Вишиваного, євреїв Л. Первомайського, С. Жураховича, Н. Рибачка, М. Фішбейна, росіян Марка Вовчка, М. Костомарова,

Д. Донцова, М. Хвильового, іспанку Н. Королеву й багатьох-багатьох інших (Федоренко, 2009: 6).

Аналізуючи наукові дослідження, ми звернули увагу на порядок перерахунку суспільних сфер: економічна, соціальна, інноваційна, екологічна, науково-технічна, гуманітарна (подекуди культурна або освітня). Зауважимо, що це є порушенням природного порядку: вище-духовне, нижче – матеріальне. Так, всіх нас сьогодні поглинули військові, політичні, економічні проблеми. І людство протягом останнього сторіччя мало уваги приділяло гуманітарним викликам, забуваючи про те, що істинний зміст військовим, економічним, політичним та іншим труднощам може дати лише гуманітарна сфера.

Найактуальнішою проблемою сьогодення є освіченість кадрів державної служби, зокрема й у сфері мовної культури. Усвідомлення цього факту спонукає до пошуків подолання негативних проявів і утвердження особливих механізмів у розвитку гуманітарної сфери – основної моральної, духовної, освітньої, культурної інфраструктури життєдіяльності України. Культура мови, взагалі, соціальна культура громадян – це і є ті чинники, якими досі зневажали українські реформатори і які неодмінно мають бути покладені в основу розвитку гуманітарної сфери. Справжньою реформою може стати лише діяльність, що сприяє розвитку культури, тому й пропонуємо: державна мова – основний механізм розвитку гуманітарної сфери. І на підтвердження вище зазначеного наводимо твердження українського вченого Олександра Костенка: “Вийти з нинішньої кризи Україна може лише шляхом реформ. Але що насправді означає реформувати країну? Щоб розібратися, доведеться відкинути псевдореформаторські ілюзії, зокрема одну з найпоширеніших – начебто для успішності реформ досить виявити так звану політичну волю. Однак, як доводить історичний досвід, політична воля, що не узгоджується із законами соціогенезу (природні закони світопорядку, за якими виникає й існує суспільне життя людей), неодмінно перетворюється на політичну сваволу. А будь-які спроби реформ, засновані на політичній сваволі, котра ігнорує природні закони соціогенезу, призводять до чергових соціальних деформацій і потрясінь. Саме це і відбувалося досі в Україні” (Костенко, 2015: 15).

Як зазначає В. Нікітенко, “людство втратило мету існування, домігшись великих успіхів у плані технології власного “відтворення”, тому здатне в найближчий час втратити “сміслологію” такого “відтворення”, тобто усвідомлену мету свого існування. А це буде втратою, яку дуже важко відновити, бо технологія без “сміслології” в найближчий час може призвести до самознищення людства” (Нікітенко, 2012: 303).

Одним із векторів діяльності сучасної політичної еліти повинна б стати гуманітарна сфера. На жаль, її дії довгий час були формальними. Причина суспільної неефективності полягає не так у відсутності вмінь і знань, як внутрішньої потреби врахувати інтереси суспільства. Попередні роки для політичної еліти стали орієнтацією на споживацькі інтереси, а звідси – егоїстичні (корпоративні, групові) інтереси над національними, надвисокий рівень корумпованості. Корупція пронизувала всю владну вертикаль. У такому випадку повинен невідворотно діяти механізм політичної, правової відповідальності. Якщо корупції не вдасться подолати, то навіть за чіткого визначення повноважень різних гілок влади: чесність, порядність, професіоналізм перестануть сприйматися як моральні орієнтири соціальної поведінки, а Україна втратить право називатися цивілізованою державою.

Формування національної еліти – процес тривалий і кропіткий. Ми ж вважаємо – це передусім виховання особистості. Важливу роль тут відіграють мова, історико-культурні цінності та народні традиції – основа гуманітарної сфери (Парило, 2018: 129). Сьогодні перед органами виконавчої влади,

громадськості стоїть надважливе завдання гуманітарної сфери – реформування освіти (тільки не на словах для партнерів Західної Європи, а для потреб суверенної Української держави). Майже немає підтримки новаторським педагогічним та андрагогічним ініціативам, недостатнє фінансування, що могло б забезпечити належний рівень безперервної освіти. Допомогти у розвитку цієї важливої структури гуманітарної сфери повинна громадськість.

На нашу думку, справжня еліта – це люди, які мають передову соціальну (моральну, політичну, економічну, правову) культуру. Їхня роль полягає у тому, щоб вести за собою народні маси шляхом прогресу. Такий поділ є цілком природним, тобто відповідає законам соціальної природи. Протиприродним є стан суспільства, за якого такий поділ відсутній. Якщо в суспільстві немає справжньої еліти, то її місце посідає псевдоеліта. Вона і стає гальмом на шляху до прогресу, затримуючи розвиток культури громадян.

Як відомо, весь тягар нинішньої війни на Сході України взяли на себе народні волонтери. Доцільно було б, якби “наші меценати” із мільйонними, мільярдними зарплатами допомагали освіті. Прикладів історія України має достатньо: меценатська діяльність Андрея Шептицького не має аналогів. Він був людиною енциклопедичних знань, теолог, філософ, доктор права, один із найбільших прихильників українського православно-католицького єднання (у свій час допоміг митрополиту Іларіону), член “Просвіти”, дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка. У листі до своєї матері Софії писав: “...Темний, неосвічений народ легко марнує все, що має, і дається на кожному кроці ошукати” (Чубата, 2015: 131).

Митрополит Андрей Шептицький – меценат української культури, на його кошти здобули освіту в консерваторії Ганна Крушельницька – сестра знаменитої у всьому світі Соломії, Р. Лопатинська, А. Гаск, стипендіатами Владики стали геніальні митці, уродженці Тернопільщини: засновник українського монументального мистецтва Михайло Бойчук, скульптор Михайло Паращук. Ми навели лише декілька прикладів меценатства Андрея Шептицького. Крім десяти томів своїх праць, до яких входять опрацьовані ним у Ватиканському архіві документи, пов’язані з історією України, митрополит Андрей у книзі “Як будувати рідну хату?” залишив нащадкам заповіт: “На чому ж опреться єдність хати? На національній єдності. Український нарід є одним народом, дехто схоче навіть сказати одним – організмом... Що ж робить якесь число людей одним народом? Передовсім народом” (Шептицький, 1999: 22).

На кожному етапі українського державного будівництва трудяться науковці – мислителі, які основою у розбудові гуманітарної сфери вважають державну мову. Доцільно зацентувати увагу на фундаментальній праці “Рідномовний Катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства”, автор якої видатний мовознавець, професор, міністр народної освіти, міністр віросповідань Української Народної Республіки, ректор Кам’янець-Подільського державного українського університету (1918–1920 рр.) – Іван Огієнко (митрополит Іларіон). Однією з його настанов є: “Без добре виробленої рідної мови немає всенародної свідомости, без свідомости немає нації, а без свідомої нації – немає державности як найвищої громадської організації” (Огієнко, 2014: 2). “Рідномовний Катехизис” складається з 37 невеликих розділів, кожний особливий, але, на нашу думку, найповчальніший – IV, у якому Десять найголовніших мовних заповідей свідомого громадянина, перша з яких вчить: “Мова – то серце народу, гине мова – гине народ” (Огієнко, 2014: 12).

Праці, думки видатного вченого особливо актуальні сьогодні, коли східні кордони нашої держави “дихають” війною, і Україні ще загрожує імперська

двомовність. Іван Огієнко залишив нам Слово – Катехизис. Дух козацької вольниці, любов до рідної мови виплекала у дитинстві рідна сім'я вченого.

Саме з козацької доби українські родини усвідомили високе призначення сім'ї: у наймолодшому віці дитину треба зацікавити історією своєї держави, прищепити любов до рідної мови і почуття національної гордості, бо без цього неможливе становлення майбутнього громадянина Української держави. Адже у козацьку Січ доступ був за таких умов: “бути вільною та нежонатю людиною; розмовляти тільки (козацькою) українською мовою; дотримуватись військових порядків, правил січового лицарства” (Парило, 2016: 111).

Дух порядності і правди панує і нині у вітчизняній науці. Такою є спільна праця вчених В. С. Куйбіди та І. В. Розпутенка “Гуманітарна катастрофа в Україні в контексті ідей “руська міра” (Куйбіда, 2016). Вчені наповнили лексику гуманітарної сфери новим змістом “гуманітарної катастрофи”, внесли досі нечуване “гуманітарний терор” (Куйбіда, 2016).

Оголена суть: “ухвалення рішень... найчастіше – це бутафорія, вигадана вправними керівниками міністерств і відомств відповідно до своїх уподобань й інтересів...” (Куйбіда, 2016: 10).

– “Єдине, що у нас є, – це культурно-історична спадщина, але можновладці постійно демонструють зневагу до неї...” (Куйбіда, 2016: 8).

Вчені стверджують: “Україна володіє значними гуманітарними ресурсами – і питання полягає тільки в тому, чи зможе вона правильно їх використати. Успадкувавши галузевий підхід до управління державою, доморошена влада традиційно розглядає окремі складові гуманітарної сфери (освіту, культуру, науку тощо) хоч вони є не тільки елементами цілісного. Функціонуючи через взаємозв'язки і зв'язки з відповідними інститутами зовнішнього середовища, вони створюють кумулятивний ефект змін в певному напрямку (Куйбіда, 2016:1).

І все ж засвітили автори праці надію: – “хоч над Україною сьогодні здійснюють (не без участі її можновладців) ряд експериментів, спростування (подолання / ігнорування) яких свідчитиме про відродження української нації і держави” (Куйбіда, 2016:10).

Надіємось, що першорядна роль у розвитку гуманітарної сфери все – таки буде належати нашій державній мові. Адже в українській мові акумулюються гідність народу, його життєва активність, стан душі, ідеали й цінності, духовні й моральні пріоритети.

Висновки. Таким чином, резюмуючи наведені короткі характеристики – приклади підходів до визнання державної мови як основного механізму розвитку гуманітарної сфери, доходимо висновку, що державна мова має стати основним механізмом розвитку гуманітарної сфери, як суб'єктивне право народу, як об'єкт у гуманітарних відносинах.

Цілком можливо, що подальші дослідження дадуть змогу виокремити й інші риси державної мови як основного механізму розвитку гуманітарної сфери. Хоча принцип: мова – основний механізм гуманітарної сфери є надзвичайно важливим не тільки для теорії, а передусім для практики реформ у суспільних сферах України

На жаль, вплив російської мови на всі сфери суспільного життя нашої держави не сприяє зміцненню української національної свідомості. Це пояснюється тривалим пануванням в Україні російської мови, а також відсутністю мудрої і наполегливої мовної політики в сучасній Україні. Адже ми не чули претензій з боку наших високих чинів, народних депутатів щодо стану розвитку української мови в Росії, не дивлячись на те, що у сусідній державі проживають мільйони українців.

Означене відкриває широке поле для досліджень як окремих сторін розвитку гуманітарної сфери, так і комплексного інтегрованого аналізу цього надзвичайно складного процесу.

З огляду на висловлене пропонуємо:

змінити підходи до формування державної, регіональної політики у розвитку гуманітарної сфери, оновити механізми взаємодії публічної влади і недержавних організацій, осмисливши і наповнивши новим змістом як основний механізм розвитку гуманітарної сфери – державну мову;

врахувати і вирішити проблему пропорційності розвитку гуманітарної, військової, економічної, політичної та інших сфер;

досягти такої пропорційності можна лише у тому випадку, якщо в найближчий час проблеми гуманітарного характеру займуть центральне місце в системі пріоритетів українського суспільства і людства.

Історія має безліч доказів, що без моральної реформи всі інші реформи приречені на провал. Принцип, з яким досягне свого призначення гуманітарна сфера, це – плекати, розвивати, відстоювати рідне слово, шанувати чуже.

Список використаних джерел

- Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту 1988. Євангельсько – лютеранська місія – думки про віру – 1523 с.
- Європейська хартія регіональних мов або мов меншин 1992. URL: [http:// zakon 4.rada.gov.ua/laws](http://zakon4.rada.gov.ua/laws).
- Костенко, 2015 – Костенко О. Зміни в контексті соціальної культури / Віче, січень. С.15.
- Куйбіда – Куйбіда В. Гуманітарна катастрофа в Україні в контексті ідей "рускава міра" Режим доступу URL: [https://16ua/blog/vasyl... kuybida/337350...gumanitarna... katastrofa... ukraini.html](https://16ua.blog/vasyl... kuybida/337350...gumanitarna... katastrofa... ukraini.html).
- Мовчан, 2003 – Мовчан П. Хартія розколу. Мовне питання: європейський стандарт на українському ґрунті. День. №219. С.4–9.
- Нікітенко, 2012 – Нікітенко В.І. Наукові здобутки і головні складові наукового аналізу проблем гуманітарної безпеки України. Вісник Національного університету оборони України. №4 (29). С.302-306.
- Шевченко, Ніка, Хом'як, Дем'янюк, 2008 – Л.І.Шевченко, О.І.Ніка, О.І.Хом'як, А.А.Дем'янюк: за ред. Л.І.Шевченка. Новий словник іншомовних слів: близько 40000 сл. і словосполучень. К.: Арій. 672 с.
- Огієнко, 2014 – Огієнко Іван. Наука про рідномовні обов'язки. – Рідномовний Катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства. К.: Ярославів Вал. 56с. 4.
- Парило, 2018 – Парило Т. Українська мова, історико-культурні цінності та ідейні праці В'ячеслава Чорновола у становленні національної еліти. Візія майбутнього України. К.: 210 с.
- Погрібний, 2004 – Погрібний А. Поклик чужого чину: з розмов про наболіле; ред. Л. Ільїна. – К.: Просвіта, – 496 с.
- Головатий, Антонюк, 2005 – Головатий М.Ф. Антонюк О.В. Політологічний словник: навч посіб для студ вищ. навч. закл. К.: МАУП. 792 с.
- Сухарев, 2000 – Сухарев В.И. Политика гуманитарной безопасности / (К вопросу о теории политики и практике безопасности) Безопасность Евразии. №1 январь-июнь.
- Трофімова, Сонюк, 2002 - Трофімова Н., Сонюк В. Хартія розколу. Мовне питання: європейський стандарт на українському ґрунті // День. – № 219. – С. 4–9.
- Федоренко, 2009 – Федоренко В. Рідна мова – Божа благодать Дивослово. №2. С.2–6.
- Парило, 2016 – Парило Т. Формування державотворчих якостей, національної гідності і гордості на козацько-лицарських традиціях українського народу в контексті Стратегії національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Механізми взаємодії органів публічної влади та козацьких організацій щодо розвитку гуманітарної сфери регіону. Тези доповіді II-ї Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 16 грудня 2016 р. К.: Університет "Україна". 229с.
- Чубата, 2015 – Чубата Д. Камертон чистих дум Тернопіль: ТзОВ "Тернограф", 416 с.
- Шептицький, 1999 – Шептицький А. Як будувати Рідну Хату? Львів: Свічадо. 46 с.
- Encyclopaedia Metallum. The Metal Archives: Scar Symmetry. URL: https://www.metal-archives.com/bands/Scar_Symmetry/32861
- Encyclopaedia Metallum. The Metal Archives: Children of Bodom. URL: https://www.metal-archives.com/bands/Children_of_Bodom/22
- Encyclopaedia Metallum. The Metal Archives: Norther. URL: <https://www.metal-archives.com/bands/Norther/1815>
- Encyclopaedia Metallum. The Metal Archives: Kalmah. URL: <https://www.metal-archives.com/bands/Kalmah/702>
- Encyclopaedia Metallum. The Metal Archives: Wintersun. URL: <https://www.metal-archives.com/bands/Wintersun/22813>

References

- Bibliia abo Knyhy Sviatoho Pysma Staroho i Novoho Zapovitu (1988) [The Bible or the Books of the Scriptures of the Old and New Testaments (1988). Evangelical Lutheran Mission - Thoughts on Faith - 1523s]. Yevanhelsko – liuteranska misiia – dumky pro viru – 1523 s
- Yevropeiska khartiia rehionalnykh mov abo mov menshyn (1992) [European Charter for Regional or Minority Languages (1992)]. Access mode: [http // law 4.rada.gov.ua/laws](http://law.4.rada.gov.ua/laws)
- Kostenko, 2015 – O. Kostenko. Zminy v konteksti sotsialnoi kultury Kostenko, 2015 - Kostenko O. [Changes in the context of social culture]. Viche, sichen. S.15.
- Kuibida – Kuibida V. Humanitarna katastrofa v Ukraini v konteksti idei “ruskava mira” [Humanitarian catastrophe in Ukraine in the context of ideas “Russian measure”]. URL: <https://16ua.blog/vasyl...kuybida/337350...gumanitarna...katastrofa...ukraini.html>.
- Movchan, 2003 – Movchan P. Khartiia rozkolu. Movne pytannia: yevropeyskyi standart na ukrainskomu hrunti [Charter of the split. Language issue: European standard on Ukrainian soil]. Den. №219. S.4-9.
- Nikitenko, 2012 – Nikitenko V.I. Naukovi zdobutky i holovni skladovi naukovoho analizu problem humanitarnoi bezpeky Ukrainy [Scientific achievements and main components of scientific analysis of humanitarian security problems in Ukraine]. Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy. №4 (29). S.302-306.
- Shevchenko, Nika, Khomiak, Demianiuk, 2008 – L.I.Shevchenko, O.I.Nika, O.I.Khomiak, A.A.Demianiuk: za red. L.I.Shevchenka. Novyi slovnyk inshomovnykh sliv: blyzko 40000 sl. i slovopoluchen [New dictionary of foreign words: about 40,000 words. and phrases]. K.: Arii. 672 s.
- Ohienko, 2014 – Ohienko Ivan. Nauka pro ridnomovni обов'язky. – Ridnomovnyi Katekhyzys dlia vchyteliv, robitnykiv pera, dukhovenstva, advokativ, uchniv i shyrokoho hromadianstva [The science of native language responsibilities. - Native-language Catechism for teachers, pen workers, clergy, lawyers, students and the general public]. K.: Yaroslaviv Val. 56s. 4.
- Parylo, 2018 – Parylo T. Ukrainska mova, istoriko-kulturni tsinnosti ta ideini pratsi Viacheslava Chornovola u stanovlenni natsionalnoi elity [Ukrainian language, historical and cultural values and ideological works of Vyacheslav Chornovil in the formation of the national elite]. Vizitiia maibutnoho Ukrainy. K.: 210 s.
- Pohribnyi, 2004 – Pohribnyi A. Poklyk chuzhoho chynu: z rozmov pro nabolile [The call of another's rank: from conversations about pain]. red. L. Ilina. – K. : Prosvita., – 496 s.
- Holovatyi, Antoniuk, 2005 – Holovatyi M.F. Antoniuk O.V. Politolohichni slovnyk: navch posib dlia stud vshch. navch. zakl. [Dictionary: a text book for students of higher education. lock]. K.: MAUP. 792 s.
- Sukhariev, 2000 – Sukhariev V.Y. Polytyka humanitarnoi bezopasnosti / (K voprosu o teoryi polytyky y praktyke bezopasnosti) [Humanitarian security policy (On the issue of security policy theory and practice)]. Bezopasnost Evrazyy. №1 yanvar-yiun.
- Trofimova, Soniuk, 2002 - Trofimova N., Soniuk V. Khartiia rozkolu. Movne pytannia: yevropeyskyi standart na ukrainskomu hrunti [Charter of the split. Language issue: European standard on Ukrainian soil]. Den. – Ne 219. – S. 4–9.
- Fedorenko, 2009 – Fedorenko V. Ridna mova –Bozha blahodat [Native language - God's grace]. Dyvoslovo. №2. S.2-6.
- Parylo, 2016 – Parylo T. Formuvannia derzhavotvorchykh yakostei, natsionalnoi hidnosti i hordosti na kozatsko-lytsarskykh tradytsiakh ukrainskoho narodu v konteksti Stratehii natsionalno-patriotynoho vykhovannia ditei i molodi. Mekhanizmy vzaiemodii orhaniv publichnoi vlady ta kozatskykh orhanizatsii shchodo rozvytku humanitarnoi sfery rehionu. [Formation of state-building qualities, national dignity and pride in the Cossack-knightly traditions of the Ukrainian people in the context of the Strategy of national-patriotic education of children and youth. Mechanisms of interaction between public authorities and Cossack organizations on the development of the humanitarian sphere of the region]. Tezy dopovidi II-yi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii m. Kyiv, 16 hrudnia 2016 r. K.: Universytet “Ukraina”, 229s.
- Chubata, 2015 – Chubata D. Kamerton chystykh dum Ternopil [Camerton of pure thoughts]. TzOV “Ternohraf”, 416 s.
- Sheptytskyi, 1999 – Sheptytskyi A. Yak buduvaty Ridnu Khatu? [How to build a native house?] Lviv: Svichado. 46 s.